

видання
Об'єднання лемків

2004 весна № 2(45) Рік XIII

"Ту мене мати породила,
солодким молоком кормила,
Ватра
ту хочу жити умирати,
де жили мій отець і мати"
(О. Павлович)

ISSN 1232-2776

*Воскресінням
відкрив Ти нам
ворота Небес,
Спасителю!*

Христос Воскрес!

Христос Воскрес! — співає вся природа.
Подібний пілн несеться до небес,
Хоч він помер з любові для народу,
Розп'ятий був та в величі — воскрес!

Христос Воскрес! Яка велика днина,
Яка любов, прощення і краса!
Віддав Господь улюбленого Сина,
Щоб прижити світу небеса.

Христос Воскрес! Радійте нині, люди!
Словнилося найбільше із чудес!
Воно стасіням для народу буде,
Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

Іванна Савицька

ХРИСПІОС ВОСКРЕС!

*З нагоди Святого Празника Христового Воскресіння
сердечно вітаємо СФУМО, ООЛ в США,
ОЛ Канади, Товариство "Лемківщина" в Україні,
СРУ в Словаччині, СРІУ в Сербії і Хорватії, СКМ,
ОУН, СУ Підляшшя, всі лемківські організації,
читачів нашого часопису, авторів, дописувачів,
коментарів та всіх наших прихильників!*

Вшиткїм жїмїме Радїсних Великодних Свят!

Редакція "Ватри"

Головна Управа ОЛ

ОЛ по V. З'їзді

Делегати п'ятого з'їзду ОЛ визначили напрямок діяння організації, який Президія Головної управи старатся реалізувати.

14 лютого т.р. одбулося засідання ГУ, ухвалено плян організації "Ватри'04" в Ждині, яка в тим році одбудеся 23 - 25 липня. Усталено допомогти, організуванім церквами Кермешам обох конфесії на Лемківщині і на вигнаню. Позитивно оцінено діяння нашої радіової передачі "Кермеш" з Польского радіа Краків, яку підготовляють; Б. Салей, Я. Чухта і О. Кіх-Маслей. Дискутувано над видавництвами ОЛ, а особливо о кварталнику "Ватра", котрий виходит накладом 1500 примірників. Постановлено більше допомагати гурткам на західних землях, створити там нови пункти навчання української мови з елементами лемківської говірки, допомогти художнім гурткам, які творяться при ОЛ.

ОЛ тепер стало "бездомне", бо будинок, в котрим містилася домівка (11 м²) кушила приватна особа.

В днях 31.01 - 1.02. 2004 р. голова ОЛ Ш.Гладик і з-к голови В.Шлянта спіткалися з представниками гуртків ОЛ на виселеню. Обговорили пляни діяльності гуртків: Вроцлав, Лігниця, Любін, Пшемків, Болеславец, Зелена Гора, Гожів, Глогів, Заменіце. В Лігниці і Студзьонках брали участ в зборах гуртків.

6-7.03.2004 р. т.р. в Тиличи обрадувала Президія СФУЛО. Схвалено плян засідань Президії і плян роботи Секретаріату. Збори Президії СФУЛО били присвячені ей членови А. Тавпашу - дир. фірми "Світоч". Наступне засідання Президії, присвячене "Никифорови" Е.Дровняку, одбудеся в Криниці. (пш)

■ Голова Держкомітету України у/с національностей та міграції Г. Москаль у приміщеннях „Двору Карваціянів“

СЕРДЕЧНІ ВІТАННЯ

З нагоди Ювілею 25-ліття журналу "ЛЕМКІВЩИНА" щиро вітаємо Редакційну Колегію з її головним Редактором Марійкою Дупляк та читачів дорогоцінного кварталника. Всім бажаємо доброго здоров'я і щастя, а Редакторам - якнайкращих успіхів в редагуванні "Лемківщини". Хай Вам шастить! На Многі літа!

Редакція "Ватри" Головна управа ОЛП

До 70-ліття з дня народження Андрія Тавпаша

Андрій Тавпаш народився 2.03.1934 р. в селі Святкова Велика Ясельського повіту на Лемківщині. Навесні 1945 р. його сім'ю було переселено до Донецької (тоді Сталінської) області до дуже несприятливих умов. Звідти шестеро дітей розійшлися по цілій Україні. Андрій опинився у Самборі, згодом у Львові, де закінчив юридичний та економічний факультети Львівського університету. Вісім років працював головою районної ради і райвиконкому. В1988 р. обраний директором Львівської фірми "Світоч" а з 1996 р. - президентом акціонерного товариства фірми.

Пан Андрій, активний член товариства "Лемківщина" у Львові і актуальний член СФУЛО, тісно співпрацює з Фондацією дослідження Лемківщини. Його фірма "Світоч" спонсорувала не одну акцію цих товариств. Бере участь у кожній "Лемківській ватрі" у Ждині, буває на Святі культури у Свиднику.

Вітаємо нашого земляка з круглим ювілеєм, бажаємо доброго здоров'я, щастя та всякого добра. На многая і благая літа!

Редакція Ватри Головна управа ОЛ

Лемківська церква

На вершині
Гонти — стіни
Бляха — бані
На фоні неба
В три рамена
Хрест
Дзвіниця
Звалена при брамі
На бані —
Знаки топора
Переходимо через
Стіни шліну
Середина
Пашітемоля
Зірвана діалог
Чорний лля
Земля

За пропалими
Царськими воротами
Вівтар
Зі святості обдертий
Між колонами
Іконостасу
Ікони з жахом
Притаїлись
А й так
Чужа їм порізала руку
Яка чекає
Щоб всю решту
Залубити

Юрій Гаврилюк

7.08.1983 р., Чорне — Гладішів

Цього забути не можемо

Початком травня 1945 року закінчилася друга світова війна. Знищення тривало 5 літ, не ошадило також Лемківщини. Обов'язкові доставки контингентів збіжжя і худоби, під загрозою високих кар, винищили нашу країну. Селяни убожали і їх життя ставало щораз тяжче. Настав 1945 рік, а з ним грабування і нищення Лемківщини. В Карпатських лісах творилися різного роду польські банди, нападали і грабували та мордували бідну, винищену війною людність Надсаня, Бойківщини та Лемківщини. Цю страшну діяльність банд приписувано Українській Повстанчій Армії, котра не мала нічого спільного з бандитськими нападами, грабунками й мордуванням невинних людей. УПА була оборонцем українців і старалася не допустити до переселення їх на Рядянську Україну, а пізніше депортації акцією "Вісла".

З тої причини, після закінчення війни, більша частина лемків - русинів, піддалася насильний пропаганді й постановила виїхати в Україну, що не було розумним

рішенням, бо там стрінуло їх велике горе, і хотіли вертатися до рідної Лемківщини, але це не було таке просте. Вдалося лише поодиноким особам.

В другій половині 1945 р. наступило громадне повертання розсіяних по світі лемків. Повертали вони з концентраційних таборів, з німецької неволі, з примусових робіт в Німеччині, "добровольці" з Червоної армії. Всі, хто повертався раділи зі своїми родинами й односельчанами. Культурне життя почало знову розвиватися. Господарі зайнялися тяжкою працею в загосподарюванні ґрунтів, також залишених людьми, виселеними в Україну. Дуже скоро збільшено стада худоби, свиней, коней і овець.

Наступний 1946 рік був більш стабільний. Перша половина 1947 р. для рільників Лемківщини виявилася дуже корисна, надійшла перекарасна, тепла, соняшна весна, багата в дощі, вона створювала ідеальний клімат для вегетації рослин. Всіпасовиська поросли гарними травами, на яких не бракувало паши для великого стада худоби, овець і коней. Заповідався багатий урожайний рік. Люди тішилися, одні другим приходили з поміччю в полі, загороді та в домах. Але їх радість була коротка, не дочекалися плодів урожаю. Ворожі сили перешкодили, не допустили до розцвітання знищеної лемківської країни. Влітку 1947 року тоталітарно - комуністична влада Польщі депортувала всіх українців (150 тис.), в тому й лемків, на понімецькі землі. Це була ганебна акція викинення української - лемківської спільноти з їхніх рідних Карпат. Депортовані втратили все своє майно: землю, ліси, хати, господарські будівлі з усіми знаряддями та всі суспільні мастки: громадські й спілкові ліси, церкви та їх майно, доми культури, школи, кооперативи, молочарні тощо. Досі триває неповетована кривда і ніхто не хоче її компенсувати хоча б частково.

Страшна депортація українців не може бути забута. Перед очима вигнаних завжди стоять каравани гнаної військом в незнане бідної людності, перестрашені матері, босі діти, воєнні каліки, хворі старці, зтягнені з ліжок, просячи в молитвах, про якусь поміч з неба. Цього всього забути не можемо і ніколи нікому повторити.

Євген Бочньович

Ювілеї церков Підкарпаття в 2004 році або Доля церков в Польщі по 1944 році ^{а)}

Дата будови	Місцевість / повіт	Сьогоднішній стан
70 років тому (1934)	Zahorzewie / Lesko	не існує ^{б)}
80 років тому (1924)	Krzywa-Krywa / Gorlice	римо-католицький костел
	Olszany / Przemyśl	римо-католицький костел
	Orzechowce / Przemyśl	не існує
	Leżajsk (kaplica)	не існує
	Śliwnica / Przemyśl	не існує
	Święte / Radymno	римо-католицький костел
90 років тому (1914)	Arlamów / Ustrzyki	не існує
	Boberka / Ustrzyki	не існує
	Klimkówka / Gorlice	не існує (перебудована на костел)
	Krasno / Krosno	римо-католицький костел
100 років тому (1904)	Leszczawa Dolna / Przemyśl	не існує
	Lubliniec Stary / Lubaczów	римо-католицький костел
	Radziejowa-Radewa / Lesko	не існує
	Ruska Wieś-Wybrzeże / Jarosław	не існує
	Szczutków / Lubaczów	римо-католицький костел
110 років тому (1894)	Basznia Dolna / Lubaczów	не існує
	Lutowiska / Ustrzyki	римо-католицький костел
	Nowosielce / Sanok	не існує
	Świerzawa Ruska / Jarosław	не існує
	Tarnawa Nyzna / Ustrzyki	не існує
	Wólka Żmijowska / Lubaczów	в руїні
120 років тому (1884)	Kamienne / Sanok	не існує
	Ostrów / Przemyśl	не існує
130 років тому (1874)	Sieniawa / Sanok	римо-католицький костел
140 років тому (1864)	Dębno-Dubno / Leżajsk	римо-католицький костел
	Grabówka / Brzozów	опущена
	Ług / Lesko	не існує
	Różniatów / Przeworsk	не існує
	Wisłok Górny / Sanok	не існує
	Wola Sękowa / Sanok	не існує
150 років тому (1854)	Kamionki / Lesko	не існує
	Niebieszczany / Sanok	не існує
	Wisłok Dolny / Sanok	римо-католицький костел
	Wolkowyja / Lesko	не існує
160 років тому (1844)	Berehy Dolne / Ustrzyki	римо-католицький костел
	Cewków / Lubaczów	в руїні
	Łobozew Dolny / Ustrzyki	не існує
	Olchowce / Sanok	римо-католицький костел
170 років тому (1834)	Czarna Góra / Ustrzyki	римо-католицький костел
	Moszczaniec / Sanok	не існує
	Uherce Mineralne / Lesko	не існує
180 років тому (1824)	Łodzinka Dolna / Przemyśl	не існує
	Rzopedź / Sanok	греко-католицька церква
190 років тому (1814)	Trzcianka / Krosno	римо-католицький костел
200 років тому (1804)	Rozbór Okragły / Przeworsk	римо-католицький костел
210 років тому (1794)	Bobrówka / Jarosław	не існує
	Leszczowa Góra / Przemyśl	не існує
220 років тому (1784)	Kreców / Sanok	не існує
	Łobowa / Nowy Sącz	в руїні
	Rozdziele / Gorlice	греко-католицька церква
230 років тому (1774)	Zatwarnica / Ustrzyki	в руїні
240 років тому (1764)	Gorajec / Lubaczów	в руїні
250 років тому (1754)	Klimkówka / Gorlice	цвин. кап. перенесена до Лося
370 років тому (1634)	Dmytrowice / Radymno	не існує

Примітки:

Бібліографія: "Losy cerkwi w Polsce po 1944 roku". Rzeszów 1997, s. 297-344

а) місцевості і повіти подано за сучасною урядовою назвою.

б) "не існує" - церкви розібрані, спалені або знищені часом.

Післяслово

Ця сумна таблиця не вимагає додаткових пояснень, але вимагає нашої задуми, тому прочитаймо її дуже уважно, і, хоч на сьогодні дещо змінилося, то вона лишається актуальною, бо показує наші культурні втрати: матеріальної та релігійно-духовної культури, яку творили наші предки віками, і які безповоротно втрачені для нашої й світової культури. Закарбуймо їх в нашої пам'яті і серцях. Збережімо ті, які досі стоять опущені. На місці кожної знищеної церкви поставмо пам'ятний знак-хрест з датою будови та ім'ям покровителя церкви. Це наш обов'язок. Перестаньмо видирати собі від себе - адже ті храми, які має сьогодні греко-католицька Церква чи православна Церква, як ті, що чужа рука знищила, будували наші предки, а ми - їхні нащадки, діти одного народу. Молімося й діймо разом для збереження того, що збереглося, і діймо разом, щоб нам повернуто те, що було забране. Боже, єдність нам подай.

Виставка-концерт «Зустріч з Лемківщиною». До 100-ліття від дня народження Юліяна Тарновича

26.10.2003 р. о годині 5³⁰ по полудні у приміщенні Українського культурного центру при вул. Крісті у Торонті Лариса Баюс, конферансьє вечора, ввела понад 300 присутніх учасників відзначення пам'яті Тарновича у тематику регіону Лемківщини та її культурний і науковий вклад у загальноукраїнське русло. Опісля привітання гостей та усіх присутніх Павло Лопата, голова першого торонтонського відділу Об'єднання лемків Канади, зачитав змістовну доповідь про Юліяна Тарновича як історика Лемківщини, етнографа, видавця, редактора, суспільного, релігійного та культурного діяча та мистця. Доповідач підкреслив роль Тарновича у боротьбі за відродження Лемківщини та його вагомому діяльність у Канаді на форумі католицького журналу «Наша мета», часописів «Лемківщини», «Лемківських вістей» та «Лемківського календаря», а також його суспільну і політичну діяльність у торонтонському відділі Організації Оборони Лемківщини імені М. Вербицького. (...) Опісля доповідей піснями «Гори наші, гори Карпати» і «Під облачком» розпочалась артистична частина. Лариса Баюс розказала про вклад вихідців з Лемківщини у загальноукраїнську науку та культуру, між іншими згадала такі відомі імена, як Дмитро Бортнянський, Володимир Кубійович, Богдан Ігор Антонич, Сильвестер Сембратович, Йосиф Сембратович, Юліян Пелеш, Йосафат Коциловський, Павло з Коросна, Григорій з Сянока, Олександр Духнович, Михайло Вербицький, Епіфаній Дровняк, Вархола та інші. (...)

У дальшому ході вечора в майстерній інтерпретації Лариси Баюс прозвучали поетичні твори Богдана Ігоря Антонича, Павла Русина, Григорія з Сянока, Олександра Духновича та Василя Хомика. Дуже вдалим доповненням презентації Лемківщини був виступ тріо «Під облачком» у складі Беати Базилевич, Івони Коваль та Олі

Полянської. Учасники свята дуже тепло привітали лемківську пісню у їх виконанні. (...) Ансамбль «Під облачком» виступив у двох окремих презентаціях лемківських пісень під акомпанемент гітар та а capella — емігрантських та побутових. Прозвучали інтерпретації таких відомих пісень як *Через поле широкеє, Будь здрава, землице, А чия то хижа, Кед мі пришла карта, Лісом, лісом, при долині, Тому коса добре косить, Полетів би-м на край світа, В темну нічку в глубочи, Кед єм ішов, В зеленом гаю та Ой, верше, мій верше.*

Перед закінченням концерту, Євген Ладна, голова організаційного комітету проекту «Зустріч з Лемківщиною», коротко розповів про мету виставки, подякував усім, які спричинились до її виникнення та від імені Об'єднання лемків Канади запросив присутніх заізнатись з нею. Концерт закінчився віршем «Лемківська молитва» в інтерпретації Лариси Баюс та національним гімном України «Ще не вмерла Україна»

Перед концертом і після нього присутні мали змогу дивитись виставку «Зустріч з Лемківщиною» професійно оформленою дизайнером Мирославом «Дідом» Гнатчаком, який був також її куратором. (...)

Двосторонні горизонтальні панелі, яких було 20, присвячено території Лемківщини, нарису її історії, національно-визвольному рухові, церкві, літературі, науці, мистецтву, музиці, діячам-вихідцям з Лемківщини тощо — тобто фрагментам внеску Лемківщини у загальноукраїнське русло культури та науки. Стенди включали оригінальні праці багатьох артистів і також понад 130 оригінальних побільшених довоєнних фотографій з Лемківщини розміщених поміж експонатами зразків матеріальної культури з Музею Лемківської Культури імені Ю. Тарновича у Торонті, про який піклується Максим Маслей, секретар I-го відділу ОЛК.

Один зі стендів задумано як інтер'єр лемківської «хижи» з експонатами житла та зразками матеріальної культури. Розміщені серед стендів скляні вітрини вмщали рідкісні документи, пов'язані з Ю.Тарновичем, молитовники з 19-го століття, рідкісні писанки, а навіть дерево і цвяхи з розібраної церкви --

усі експонати є власністю вищезгаданого музею. На кінці виставки знаходився перегляд праці та досягнень ОЛК за останні 40 років.

Євген Ладна

■ Приміщення Музею Лемківської Культури імені Ю. Тарновича в Торонті.

Ще про Папу Римського

В "Бюлетині" Польського лікарського товариства за жовтень 1980 р. є допис про спільну зустріч українських і польських лікарів, Українського лікарського товариства й Польського лікарського товариства Північної Америки, яка відбулася весною 1980 р.

На цьому з'їзді українець д-р Борис Филипчак з Н. Дж. розказав про свою дружбу та родинні пов'язання з Папою Іваном Павлом II: Д-р Филипчак товаришував зі старшим братом Папи, д-ром Едмунтом Войтилою під час студій в Краківській Медичній Академії..

Греко-католицька родина мами Папи – Качоровських, кінцем 1900 р. переїхала з Холмщини на Тернопільщину. Незадовго по тому Емілія Качоровська вийшла заміж за підстаршину австрійського війська Войтилу і з ним переїхала до Лінцу в Австрії, де народився їх старший син Едмунт, брат теперішнього Папи.

Згодом Войтила перенеслися до Вадовиць, Едмунт студіював в Кракові медицину, а відтак практикував в шпиталі, потім перенісся до Бельська, де й помер, заразившись шкарлатиною під час праці в клініці.

Кароль Войтила, теперішній Папа, в молодості навідувався до шпиталю в Кракові, де тоді працював також д-р Б. Филипчак. Оба швидко подружилися, а з часом і поріднилися, бо д-р Б. Филипчак пізнав там в Кракові доньку молодшої сестри матері Папи, тобто двоюрідну сестру Папи і одружився з нею. Дружній контакт з Папою д-р Б. Филипчак продовжує до сьогодні.

Хорватська газета 25.06. 1985 р. помістила фотографію батьків Папи Івана Павла II з таким дописом:

У другій половині квітня, агенційні інформації подали, що мама теперішнього Папи Івана Павла II була греко-католичкою і за національністю україною. Такі дані подав під час зустрічі польських та українських лікарів д-р Борис Филипчак в Нью-Йоркському інституті.

Д-р Борис Филипчак, відомий хірург із Пассаюку, був приятелем лікаря - рідного брата Папи Івана Павла II. Він в Краківській лікарні зустрівся з тодішнім архієпископом Войтилою. Жінка д-ра Бориса Филипчака була дворідною сестрою Папи - Войтили і він їх, як кардинал, пригощав.

Мама Емілія походила з української греко-католицької сім'ї, котра проживала на Холмщині, а кінцем XIX століття в околицях Тернополя.

На фотографії родичі Папи, коли батько, як офіцер піхотної служби, одержує хрест заслуги з короною.

Переклад з хорватської мови –
Богдан Віславський

Степан Кищак, *Корені лемківської різби*, Львів 2003 (145 сторінок)

В книжці Степана Кищака найдемо характеристику довосного різбярського

ремесла лемків на прикладі сел Вілька і Балутянка; сучасний стан лемківського різбярства з підкресленням Львівського центру різби; с п и с художників з Лемківщини; словник лемківських різбярів та силу силенну

фотографій зо світа лемківской різби.

"З дерева робили речі для обстави хати, господарські знаряддя – зволоки, одвірки, стільці, лавки, вішалки, лади (скрині для жіночого одягу), прялки, вози, колеса, ярма – все, від колиски – до труни. (...) Лемківські різбярї, як правило, відображали природу, серед якої жили, у них переважав рослинний орнамент. (...) З дерева вирізували скульптурні зображення святих, розп'яття, царські врата, обрамлення ікон, свічники" - (зо вступу)

(М)

Зв'язки Надсяння з Бойківщиною та Лемківщиною

Надсяння - головно терени східної Ярославщини, віддалені від Лемківщини на близько 100 кілометрів, або і дещо більше, залежно від околиць поближчих чи дальших на південь в околиці біля словацького кордону. Найближчі терени Лемківщини - це терени північно-східної Лемківщини, головно Сяніччини. Щоби подолати таку дорогу в давніших часах треба було більше днів. Тоді люди їздили лише кінними возами, чи ходили пішки.

Люди східної Ярославщини були на добре освоєні з людьми ліського чи сяніцького повітів, для них не було різниці чи вони були бойками, чи лемками, бо так їх не називали, а загально окресленою назвою русини - українці - загального окреслення українського народу в Галичині. Як сягаю пам'яттю в далекі передвоєнні часи, чи знаю з оповідань старшого колишнього населення своєї околиці, що ніхто з мешканців Бойківщини чи Лемківщини не заперечував, що вони є українцями, а лише бойками чи лемками - бо й усі чулися в нас як свої, як один народ, одної назви, одної мови та одної релігії. Кожна особа з цих людей, що до нас приїжджали від весни до осені на заробітки, головно на панські фольварки, то завчасу знаходили собі у місцевих мешканців якийсь куток на нічліг чи і на день недільний та святочний, коли не працювали в полі. Тоді разом із своїми господарями спільно святкували не тільки вдома, а разом ходили в церкву молитись. Приїжджаючи на заробітки, головно на обробок буряків, сінокоси, жнива чи восени на копання картоплі чи буряків, мали в нашому чи сусідніх селах своїх знайомих, в яких весь час перебували. Таких людей трактовано не тільки як друзів, але як найближчу родину.

Часом доходило і до добрих родинних зв'язків, головно молодих пар до вінчання. З мого села кілька молодих хлопців після вінчання опустило рідне село та виїхало в околиці Устрик, Ліська, Сянока. Там же на новому місці замешкання працювали гайовими, лісничими та дороговими майстрами на головніших шосейних дорогах. Займалися культурно-освітньою та кооперативною працею у своїх місцевостях. Деякі закладали церковні чи світські хори, один навіть був церковним дяком.

Населення Карпат було дуже бідне, за це і приїжджало працювати за нужденну заплату на панські фольварки, де і не кожний пан давав для них якийсь мешкальний куток, чи якийсь хоч би найбідніший прожиток. Ці люди робили тяжко від ранку до темної ночі, увечері, без більшого відпочинку, за тринадцятий чи навіть шістнадцятий сніп збіжжя в часі жнив.

Приїжджали сюди працювати з Короцнянщини, Ясельщини, Горличчини чи навіть від Криниці будівельні майстри, каменярі до будови кам'яних фундаментів при будовах церков, привозили на продаж замовлені вже готові млинські камені до мелення зерна до млинів та менші - до кератових млинків, а ще менші - до ручних жорен. Також на деяких цвинтарях знаходились чи ще знаходяться привезені з Горличчини надмогильні пам'ятники. У моєму рідному селі Заліська Воля на цвинтарі є ще до цього часу три тесані з каменя надмогильні пам'ятники. Творцем пам'ятників був майстер каменяр Іван Грацонь з села Бортного.

Але найчастішими гостями в нашому селі та загально в цілій околиці були так звані "мазярі", що возили на продаж дьоготь та інші мазі. Не було місяця, щоби такий "мазяр" з дьогтьом не був у нашому селі. З моїм дідусем Іваном, а пізніше з батьком Василем був дуже добре здружений такий мазяр, який походив з села Лося. Отже за кожним разом коли приїжджав до села, то завсюди оставлявся у нас на нічліг та відпочинок. Заїжджав возом на подвір'я, де його товар був безпечний, а на його коней чекала стайня та паша на цілу ніч. Він же сам ночував у хаті, бо на нього чекало ліжко, а рівночасно вечеря та рано снідання. Пам'ятаю і таке, що як він приїжджав до села в суботу чи в день перед якимсь святом, то вже заишався в нас на день чи і два, бо у неділі та свята ніде не їздив та дьогтю не продавав. Був він дуже віруючий, вставав раненько молився, а після снідання одягався у кращу одіж, яку возив з собою на возі, та разом з моїм батьком та іншими з родини ішли до церкви. Часом з ним їздив у "світи" його брат чи вже дорослий син, то тоді до церкви ішли оба, розуміється з моїми родичами.

Шкода що його прізвища вже не пам'ятаю. Був він дуже свідомою людиною та, як сам себе окреслював, "твердим русином - українцем". Ніколи не казав що є лише самим лемком, бо Україна є спільною вітчизною всіх українських племен-регіонів, почавши від найдавніших часів Київської Русі, та цього неподільного права всі мусимо дотримуватись. Що правда, слово "лем" уживав дуже часто, як нам здавалось, що аж за багато, але ми всі дома його добре розуміли.

Був він у нас таким самим як моя родина, як мої сусіди, односельчани, як усі люди Галичини чи України. Пам'ятаю, що не раз пополудні разом з моєю родиною ходив на концерти чи фестини до читальні "*Просвіти*", чи на якісь збори, так що завсюди був з цього дуже вдоволений. В нашій хаті був як свій з родини, ніхто від нього не жадав заплати - то все ж оставляв нам на власну потребу дьогтю чи там чогось іншого.

Я ніколи не чув, щоби десь в околиці хтось такого мазяря обікрив чи побив, або хоча б чимось зневажив. Як вони самі розказували, на західних польських околицях то різно буває, там

же мазяр ніколи самітно не їде, а їздять по двох - трьох хлопів на возі. Мазярі їздили в наші сторони до самої німецько-польської війни в 1939 році. Пізніше вже ніколи не приїжджали.

Лемки були людьми працьовитими, добрими робітниками та фахівцями, були релігійні, горді свого походження, не стидались нічого свого, бо гонор лемка - це любов до свого народу, своїх рідних гір - Бескидських Карпат. За це і їх, де б вони не були, люблять і поважають.

Іван Павлик

„Ватра” в Ждині 23-25 липня

Україна

**„Ватра” в Монастириськах
5-6 червня**

Словаччина

**50. Фестиваль в Свиднику
18-20 червня**

**14. Фестиваль духової пісні в Снині
7 листопада**

**32. „Маковицька струна” в Бардієві
3-4 грудня**

Іде яр і діти роснут

Пришла яр, пташки зачали співати,
Газдове в поли будут орати і сіяти,
Газдині грулі почнут садити,
А як зачнут рости, будут ся смотрити.
Дочка в загоридці квітки сіє,
А з неба до ней сонце ся сьміє.
Огриват сишів – Дарка і Марка,
Але ся сховат, бо надходить хмарка.
Діти красні і підросли гарді.
Сьвіт для них виглядат як в байці.
Родиче ся старают, жеби не било клопоту,
Ани тепер, ани ніколи, нігде потому.
Тепер о них дбают, бо сут іщи мали,
А як дороснут, жеби клопотів не знали.
Жеби змудрили і з нашима ся злучили,
Так як їх родиче, добрима людми били.
Дідове, най навчат їх вишиткого,
Але не злого, лем самого доброго.
Дідове - то скарб найціннійший,
Найсолодший, мудрий й найліпший.
Они нікого не кривдили і ся не мстили,
Лем дуже добру пам'ят по собі лишили.
Але хто дідив не знат доцінити,
То марні буде на тим сьвіті жити!

Антоніна Слота

програма **“КЕРМЕШ”** в Радіо Краків то:

**звуки з місц, де хотів бис бити
голоси люди, котрих хотів бис споткати
розмавлялизме з нима о справах, які
інтересуют**

Тебе

буд Нашим Слухачом

в каждую суботу о год. 16.45
(програму повтарає о год. 03.00)

чути нас

в Криніні 102.1
в Горлінях 90.0 101.0 101.6 102.1
в Кракові 101.6
UKF / FM

в інтернеті, в системі *real audio*
www.radiokrakow.pl

коротко, але богато

напиши, што о тім думаши:
kermesz@radiokrakow.pl

або

Radio Kraków
program “Kermesz”,
Al. Słowackiego 22
30-007 Kraków

Марія Мончак - Келечева

Пані Марія народилася 11.02.1958 р. в Пшемкові. Батько родом з Береса, мама з Лабови в західній Лемківщині. Вона маг. інж. дипломований вчитель у професійній школі у Вроцлаві.

Малює писанки традиційною технікою а її писанки мають великий кольорит та велике багатство орнаментів. Є вони переякрасно виконані гарними гуцульськими мотивами. Її творчисть є часто презентована в Польському телебаченні, по радіо, у льокальний й загальнодержавній та закордонній пресі.

Фото на обкладинці: Марія Мончак-Келечева

■ Ювілят з близкими в Криниці.

- Чи пам'ятате першу війну світову?

Та де бим не пам'ятав. Десять років мав см товди. То юж бив см бенкарт такий. (...) То било в серпни. Приїхала до села Австрія, розтаврувалися в селі і били цілий місяць – серпень. Били коні-музи в сусіда, то там ходили. Потім войско забралося і пішло до Австрії. На початку вересня іде сповротом войско австрияцке на Росію. Знов пришли до сусіда кватерувати, в нас плячу не било. Як во Львові ся били, то до нас чути било канонів. З Панкной до Львова не так дуже – 300 км. Чути било. Пішли до Росії гет. Восени, як зме пограбали, компері зобрали – приходять сповротом австрияки до села, на Магуру кватерували. І ту на Рихвалд били австрияки, та і в Панкні, а там москале. По тому керу, як на Гладивів ся іде. Понад село мали зме стайні, то они поза тоти стайні. Поробили си таки викописка, значить на патруль. Над хижками. Ту били русаки, а ту австрияки. І так: буц, буц. А в почи ся зишли до села і давай битися. Ховалися за церков, а ту за водом за хижом такий сад бив – і жбви оген бив. Як ся пришло рано, то набоїв до ясної холери. Дітвора, то си брали тівко там хтіла. А там де русаки за церквом, то ани набоїв, ани побитих, неє нич. А там горі, на вишнім кінці, як до замочка, де сем чашину палив, цілу зиму ся били – аж до мая. То бив рік 15-ий. В 16-ім било юж по війні, ми церков мурували до кінця. Но, та там на тим замочку цмонтір зробили. Я тот цмонтір в лісі городив. Вибили товди споро люди. Мусли ладувати люди до гробу.

- А наших панкнян побили?

Ні. З канонів та так. Бо палнуб до хижю, а в хужах зостату мати з на пейу і двоє ранних. То там їх побילו. А пришло в маю, в неділю рано. Австрияки вдарили на Росію. (...) Гнас в мешканю австрияки мали телефон, потоком спровадили 5 чи 8 осіб „русаків“, а они певно тих побили, што біла кров. Патники в схрониску били позатихани, жеби ся земля не ситала, потім земля, а в них ядівіци позатихани. Там джюри били і з тих дір стріляли. А потім до потічка і далє.

(Фрагмент інтерв'ю з Іваном Бископом, яке записав Еміль Гойсак в лютім 2003 р. в Криниці для Архіву Лемківщини)

Szanowny Pan
JAN BYSKOSZ

Z okazji 100 rocznicy urodzin
pragnę złożyć Dostojnemu Jubilatowi
najserdeczniejsze życzenia
zdrowia, wszelkiej pomyślności,
oraz miłych pogodnych dni

Emil Bockiowy
KRYNICY-ZDRÓJ

Krynica-Zdrój, 3 marca 2004 roku

*З 100 роковинами
Сердечно вітаємо
Пана Івана Бискоша.
Бажаємо доброго здоров'я,
Щастя та Божої благодаті
На многи і благи Літа!*

Марія і Андрій Кошчяли

*До побажань присиднується Редакція
Всяких Вам Благ!*

Warszawa, dnia 1 marca 2004 r.

PREZES RADY MINISTRÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Pan
Jan Byskosz

Szanowny Panie,

z ogromnym wzruszeniem zwracam się do Pana w dniu 100-lecia Pana urodzin.

Dane było Panu przeżyć cały wiek naszej polskiej historii, dotychczas trudów i radości z nią związanych. Tak długie życie jest skarbem dla każdego z nas, Polaków. Głęboko wierzę, że wielu ludzi czerpie z niej siłę, ponieważ Pana spójny wiek jest naszym wspólnym, drogocennym dziedzictwem. Immanuel Kant, filozof niemiecki, pisał trzy wieki temu: „Wszystko ulega podłości z dotychczasem”.

Niech mi zatem będzie wolno tą drogą podziękować Panu w imieniu własnym i całego Rządu Rzeczypospolitej Polskiej za wszelkie trudy i owoc minionych lat i zażyczyć życzenia zdrowia i pogody ducha na kolejne lata.

Z wyrazami szacunku

Писанка – символ Воскресіння Христа і весняного одродження природи. На Лемківщині дівчата і жінки малювали писанки в Великодню Суботу, барз рідко займалися тим чоловіки і хлопці. Малювали переважно білі курячі яйця, рідше качачи, гусячи, а навіть диких голубів.

**З чого ся взяв звичай малювання писанок?
Легенди підповідають:**

(легенда з Лемківщини)

Як Христос ішов на Голгофту, жиди шмаряли в нього камінням. Не кождий камін трафив в Ісуса, але тот, котрий доткнув Ісуса, змінявся в писанку. На пам'ятку того тепер малюють писанки.

(легенда з Поділля)

Убогий чоловік нюс в кошику яйця продавати на базар, а в тим часі Ісус ішов з хрестом на Голгофту. Хрест бив тяжкий і Спаситель падав під його тягаром. Чоловік зо співчуття лишив кошик на дорозі і пішов помочи Ісусови нести хрест – нюс аж до місця розп'яття. А як ся вернув по свій кошик, то оказалось, же яйця змінилися на писанки.

(легенда з Гуцульщини)

Писанки писала Мати Божа і дарувала їх Пилатови, жеби він ся змилюстив над ей Сином. Коли Мати Божа малювала писанки, то плакала, а там, де впали сизи, лишалися ріжни взори.

Што символізуют кольори?

Червений – кров Спасителя; радіст житя; для молодих – любов; **Жовтий** – урожай; **Синій** – здоровля; **Зелений** – яр, воскресіння природи; **Бронзовий** – плідність, богати дари землі; **Чорний з білим** – пошана душ вмерлих.

Што символізуют орнаменти?

– ґеометрични мотиви (іщи праслов'яньски): сонце, зоря, ружа; півсонце, інший образ сонця – хрест, ламаний хрест; триніг – домашнє огниско, в Київській Русі символ огня; зіґзаки – блискавка; ромби – плідність землі; трикутник – три сили – вода, повітря, оген; дев'ят пасків в ріжних барвах доокола яйця – запобігали хворотам; безконечник – вічність небесних тіл, зміна дня і ночі, пори року; ворота – міст през який з раю приходять новонароджени души і виходят до раю души гмерлих.
– рослинни мотиви (рідше) – квіток-розетка, вінок, дерево і дерево житя: дерево житя – символ людского безсмертя, бо дерево на осін гмерат, а на весну зас ся одраджат; колічка з променями, яки припоминают промені сонця або ноги жучків – природа; ворожат они скорий прихід весни;
– птахи, яки часом появляються на писанках, символізуют прихід яри;

Як ся малює писанки?

На Лемківщині існують ріжни техніки малювання писанок: давни - **воскова** (найбарже популярна), **вишкрябування**, пізніиши - **пастельний розпис** писанок, **накладання листочків** (напр. барвінку).

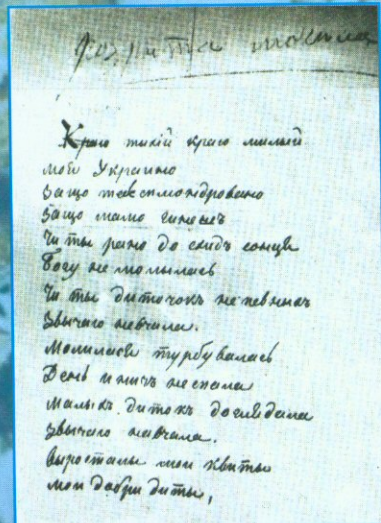
Червену – з відвару малини, дико – з лупи цебулі; **Зелену** – з вивару озимого листя; **Жовту** – з вивару кори дикої яблони; **Чорну** – з вивару дубового цвіту; **Темно-синю** – з вивару ольхи, з саджи і деревного угля; **Темно-жовту** – коротше мочити.

Зви

- ✦ в неkotрих с
- ✦ малювани "
- ✦ завішали перед
- ✦ хворотам худоб
- ✦ таки видутки
- ✦ підвішували
- ✦ в кошику св

Тарас Шевчен

Автограф вірша поета „Розрита могила”. 1843

Т. Ш. Автор

Т. Шевченко. Портрет дітей В. єпніна, Ол

туральни фарби?

ружи, дерево старої сливки; Теракотову
лого жита, пшениці, барвінку, різних трав,
блони, вівса, цибулі, коріня гухой покриви,
ової кори, вивар в соленій воді молодой
но-бронзову — так само як і чорну, лем

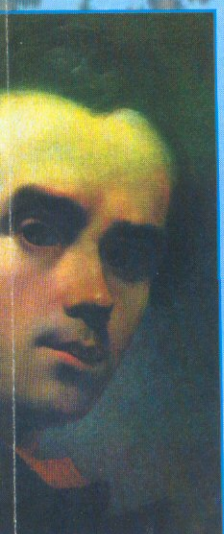
наї, пов'язани з писанками:

елах несли писанки на гроби гмерлих;
видутки" натягали вінком на нитку
твойсьцом до стайні, жеби запобігали

вішали тіж на овочеві дерева;
до образів, до вікон, до повали;
тітили якнайбільше писанок (і до 50 штук);

(в)

1814 - 1861

портрет, Олія 1840

Тарас Шевченко

"І мертвим, і живим,
і ненародженим..."
(фрагмент)

...Не дуріте самі себе,
Учітесь, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь.
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Того діти цураються,
В хату не пускають.
Чужі люди проганяють,
І немає злomu
на всій землі безконечній
Веселого дому (...)
Обніміте ж, брати мої,
Найменшого брата —
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати.
Благословить дітей своїх
Твердими руками
І діточок поцілує
Вольними устами.
...І світ ясний, невечерній
Тихо засіяє...
Обніміться ж, брати мої,
Молю вас, благаю!

лія 1844

90*** маляр

XXXI Загальнопольський конкурс писанок ім. Михайла Ковальського

Павлина П'єлушак Тшебіч

Щоб врятувати старовинну традицію писанкарства та щоб утримати передавані з покоління на покоління народні мотиви, Гожівський гурток УСКТ почав організувати загальнопольські конкурси писанок. Триваюча від 1971 р. ініціатива Михайла Ковальського допомагає захищати ту зникаючу вже традицію.

В Конкурсах брали участь писанкарі з цілої Польщі, та з США і України. Окреме місце в історії Конкурсів зайняли писанки Олександри Полянської-Гринчук з Вроцлава, яка на високому художньому рівні творчо розробляла лемківські мотиви з рідної Лабової, творила прекрасні композиції. Своє тавро в історії Конкурсів відтиснули теж такі творці, як М. Мончак Келечави, П. Кілочко, П. Панчар, М. Боровець, Н. Гайдученя, Т. Домарадз, М. Головач, А. Поповчак, Е. Наконечна, Т. Шафран, А. Рахвальський, М. Бучик, І. Будзинська, О. Харко, Я. Дец. І так діждалися XXXI Конкурсу. На виставці крім цьогорічних надгороджених та вирізнених праць є запрезентовані теж писанки з минулих літ, починаючи від 1973 р. Найбільше писанок репрезентує узорі з Лемківщини і Гуцульщини. Але є також мотиви з Бойківщини, Перемищини, Сокальщини, Грубешівщини, Підляшшя, а навіть з околиць Вільна. (...) Відкриття цьогорічної виставки писанок, яку організують гуртки ОУП і ОЛ відбудеться 4 квітня, і всіх сердечно запрошуємо оглянути гарні експонати наших великодніх писанок.

Людця Шульц Гожів Влкп.

Лідія Ковальська
Мирослав Пецух

Данута Фрішке Глінік б. Дещна

Дитяча сторінка

Даяки пташки юж вернули з теплих країв. Найд на нашій сторони 13 пташок, розмалюй їх. Напиш нам їх назви.

ЦІКАВИНКИ

Вшитки знаме, же на Великден люди маляють писанки, а чи знаш, же ...

... в канадійским місті Вергевіл є пам'ятник української писанки. Його високіст рівнатся високости триплантового будинку!

... писанка має свій музей, єдиний на світі, в місті Коломиї на Гуцульщині

Одрисуй собі нешпергача, витний го (червени лінії – то місця, в яких рисунок треба розтяти, по уриваних лініях рисунок треба зогнути). З кольорового паперю витний і приклей очи. Маленький нешпергач послужит Тобі як взір.

Зроб сам

Бердо, бердо, бердовичко

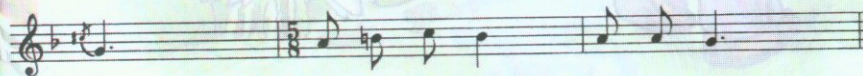
Помірно

Бер-до, бер-до, бер-до-вич-ко, Як нас ма-ло,

не-ве-лич-ко, Гей, гей, ма-ло

нас, Под же, дів-ча, ме-жде нас!

Бердо, бердо, бердовичко,
Як нас мало, невеличко,
Гей, гей, мало нас,
Под же, дівча, межде нас!

Бердо, бердо, бердовичко,
Як нас дуже, як величко,
Гей, гей, дуже нас,
Розийдмесь вшитки враз!

Колиси на весну дівчата і хлопці збералися на луках, в гаях, танцювали, видумували різни забави і співали ВЕСНЯНКИ. Пропонуємо Тобі навчитися єдної з них – "Бердовички". Бердовичка – то єден з різновидів веснянок – ГАЇВКА, котру співали в часі Великодних Свят.

Дві війни я пережила

А ту зас січовики ідуть згори за дорогою. Стали коло нас. Один іде до подвір'я. Я зас повідам сестрі, же іде ку нам. Пришов, гримат до двери, але ми не ідеме пущати, то гримат до вигляду. Я за тот час прудко ся обула, шмарилам якиси лахи на себе, але де ту втікати? На дворі такий мороз, аж вигляди мерзнут. Пустили-сме го, стал коло двери, а я за тот час такой обути під перину втекла, жеби мя не видів. Але він бив добрий чоловік — повідат, же пришли імати людей, то и нас дакотре возмут. Казав ся зберати. Швагер ся справлять, же от нас нее кому іти, бо він сам інвалід, ноти го болят, жена хвора, а два синове в Німеччині на роботі. Я зас удаю хвору, кашлю так, што сили мам. Сестра запалила в пецу, зварила молока і яец, бо він нас не брав прудко, а чекав на німця. Повідав, же він би нас не взяв, але мусит, бо такий розказ. Сестра дала на стіл і просит, жеби сів і поснідав. Він гварит, же му не вільно ани сісти, ани істи. Ту прилетів німець на кони під вигляд і кричит, жеби нас брав. Січовик вишов і просив го, же от нас нее кого брати. Але німець бив страшно злий, казав нас вшитких забрати. Ми зо сестром хватили кожухи, бо уж сме били обути, тай ідеме. Дома zostало лем двоє дівчат: 6 і 7 річни. Вышли-сме на дорогу. Ідеме наперед, а німець на кони за нами. Так близко за мною ішов, аж мі кін до ноги копнув. У нашой сусіди били люде з Вишевадки, што били вигнани перед фронтом, то они ходили до нас на воду. Якраз пришла жена на воду и такой з ньом втікала наперед нас до той сусіди, де мешкала. Німець видів, же молода, то полетів за ньом, а січовикови казав ідти до другой хижі дати знати другому січовикови, аби брав людей. Ми троє ішли за дорогою, бо так нам німець розказав. Ниже на дорозі били січовики з возами, то нам розказав ідти ку ним. Я ішла наперед. Як ся огляну, же німець оттамаль не виходит, а січовики не мали гверив, то-м дала ногам знати. Скочила-м до сін, як звали до куб, перелетіла на други двери і дале до другой хижі. Не знала-м, де втікати, бо всяди було повно німці і січовиків. Сестра, як виділа, же я втічу, то і она за мною. А тота з Вишевадки потрафила влетіти з водом до хижі і скричала: "втічте!" Они іще не знали, же німці імають люди. Там било четверо молодих людей, то они вшитки здолали втечи на під. Німець чув, же повтікали, але там не пішов, лем за нима стріляв. А тот січовик ся цофнув до нас, повів дітям, жеби ся не бояли, бо ми придеме назад. Я била в другой хижі, де єм втекла. Вошла-м до

хижи, а скоро за мною входить січовик. Я легла за столом під лавку, то мя не видно било. Як він пішов, то я вишла до боїска, там бив сусік з грубого дерева, а в сусіку кус отави, то влізла до того сусіка, обложилася отавом, жеби не замерзнути, так сиджу, ани ся не рушам. Сестра тиж ся сховала деси. Швагра взяли до церкви, бо там вшитких зганяли, кого зімали. Так імали цілий день. Я от часу до часу ходила зазрити через шпари в стіні, ци іще суть в селі. Студінь била барз там в бойску. Аж перед вечером смотрю, а они ідуть і везуть людей. Але не дуже мали. Мого швагра пустили. Січовик зас пришов зазрити до нашой хижі, ци дакто з нас пришов. Як видів швагра, то ся звідував, ци го пустили, ци втюк. Швагер повів, же го пустили. Січовик звідуєся, де ми дві, же він бив в церкви, смотрів за нами, але нас там не било. Як єм вишла з того сусіка гвошла до хижі, то ся м'я звідують, де я сідила, же тот німець прилетів там і всяди за мною глядав — під перином, на пецу, по коморах, лем на моє щестя до бойска не пішов.

Пак німці і постерунки втікали й всі, што з німцями тримали. Коні, што били в окопах, то не вернули, а по дорозі тиж брали де коня, де корову. Нам вшитки кури і зерно забрали. З нима втікали і руски вояки - што сами ку німцям повтікали. Ой! Яки они били смутни! Они уж тоді зрозуміли, же зле зробили. Моя сусіда гварила одному, жеби зостав, же она го сховат, поки німці перейдуть. Він би барз радо остался, але ся бояв своїх. Повідав, же руски му тото не дарують, то мусит ідти дале в чужину.

В Ганчові били через ніч. Виділа-м, як іли, пили, а тот руский сидів на боці і смотрів на них. Не дали му нич, лем сестра дала му істи. Німці мали по два коці і заголовки, але тому нич не дали ся вкрити. Каждый німець мав куферок на хліб і ружни річи: щитка до убраня, друга до черевик, щиточка до зубів, миделка, ручники. Мали і дівки, якиси польки.

Рано, деси од сходу, руски стрілили пару раз і німцям страху нагнало. Горі гірком не могли витягнути вози, бо барз били обладувани. Іще, як на злість така зима на них пришла, дуло аж сніг зо земльом несло, то они лишали коло дороги што-будь, навет танк під гірком. Близко хиж лишали авто. Як остатні йшли, то підпалили танк. В танку било дуже бензини, куль, коців, обути, то як ся тото розгоріло, то так кулі били, як на фронті. Два дни і дві ночі втікали, виділося, же ся не перейдуть. Руски за нима не йшли, бо чого їм било йдти за ними через гори. Они пішли ліпшими дорогами. Але не так легко било і руским йдти за ними, бо вшитки мости і мостки німці нищили за собом. Як уж німці ся перешли, то люде смотріли, ци руски не йдуть. Каждый бив рад видіти руске войско. Але не пришли.

(Продовження буде)

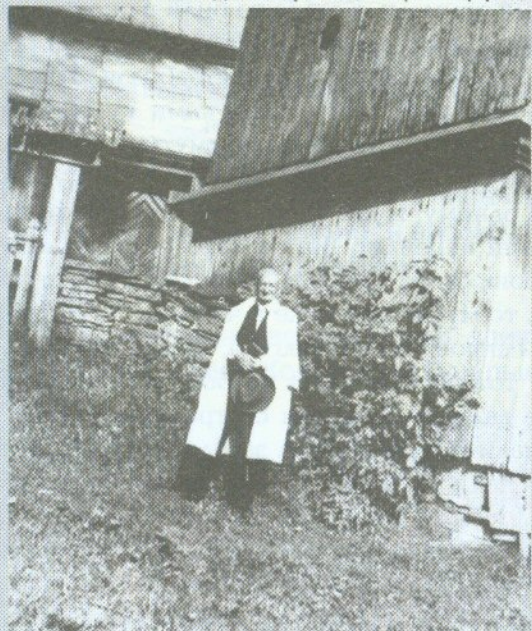
Марія Тима

Презераме стари фотографії ...

Фото з 1961 р. діти і школярі з с. Скалішки біля Бань Мазурських

Фото 5.08.1954 о. Омелян Калинець Біля дзвіниці Команецької церкви.

Вечірки 1935 р. в с. Бортне на Лемківщині.
Зліва: Марійка Кашчак, Теодор Булат (брат о. Івана), о. Іван Булат (місцевий парох), Марійка Булат (дворідна сестра о. Івана), господиня о. Івана. Ззаду стоять дві бортнянки.

Фото з 50 років м.с. Перший ряд зліва: Анастасія Лещик, Стиранка, Анна Лещик, Єва Гарнавська. Другий ряд: Катерина Лещик, Григорій Лещик і Федір Стиранка

Фото 1960 р. зліва: Іван Павлик, Федір Василичин, Іван Василичин, Дмитро Пінчак, Степан Василичин

... i stary

MINISTERSTWO
ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

Departament Osiedleńczy
L.dz. Os. ^{Nr. 44/Km/50} 49

Przesiedlenie w ramach akcji "W"
32 rodzin z pow.nowotarskiego.-

Warszawa, dnia 2 stycznia 1950 r.

Nr. 44/Km
TAJNE 98

Urząd Wojewódzki Szczeciński
Wydział Osiedleńczy

S z z e c i n .

afn

Z terenu pow.nowotarskiego, woj.krakowskiego zostanie przesiedlonych w ramach akcji "W" na teren woj.szczecińskiego - 32 rodzin rolniczych. Przesiedlenie tych rodzin ma być przeprowadzone na wiosnę r.b., nie wcześniej jednak niż w marcu i nie później jak do końca kwietnia 1950 r.

W związku z tym Ministerstwo poleca zarezerwować dla w.w. rodzin gospodarstwa rolne w powiatach najdalej położonych od granicy państwa.

Wydział Osiedleńczy Urzędu Wojewódzkiego prześle w terminie miesięcznym od daty otrzymania niniejszego pisma do Ob.wojewody Krakowskiego wykazy wytypowanych gospodarstw z zaznaczeniem:

- 1) powiatu, gminy i gromady,
- 2) Nr. gospodarstwa i ilości przynależnych do niego ha gruntu,
- 3) krótkiego opisu budynków mieszkalnych i gospodarczych
- 4) stseji docelowej - do której mają być skierowane rodziny.

Po osiedleniu powyższych rodzin - należy nadesłać krótkie sprawozdanie do Ministerstwa (Dep.Osiedl.)..-

DIREKTOR DEPARTAMENTU

M. Świątycki
/mgr M.Świątycki/

do wykorzystania:

1. Ob.Wojewódzkie Krakowskiemu
w celu wydania zarządzeń Woj.Oddz. P.U.R.
po otrzymaniu wykazów z Wydz.Osiedl.U.W.
2. Departament Polityczny M.A.P.
w związku z pismem z dnia 31.XII.49 r.
P.P.3274/pfn

Wr/CW

■ Усі фотографії з Архіву Івана Павлика; Документ з Архіву „Кичери”.

Бесіда русинів Лемківщини

Швец - газда

В селі на Лемківщині жив Ілько Дзюба, який кепско¹ газдував, але кусьцьок ліпше шевцював і тым дорабляв на жытя. Прибивав золівки на підошвы до черевік і бляшкы на зап'яткы, але найліпше² любив робити, новы шнуруваны черевікы" з холявками, найбарже парадним³ жінкам і то переважно перед Кермешом, Різвяныма і Великодныма Сьватами. Кажда парадниця хтіва мати (як тепер повідають) "модны", такы высокошнуруваны лякеркы, жебы ся в них показати - парадувати (перший раз) в часі процесії вколо церкви і при свячынню пасок на Великден, а тіж в Зелени Сьвата, на Кермешы, або на музиці, де парибци⁴ і дівкы⁴ собі подупкували⁵. В тим часі швец Ілько мав дуже роботы, вшиткым охочо обіцував, же до Великодня направит або зробит нови, замовлены черевікы. Але часом не здоляв і мусів цілу Вельку суботу, а й в ночы шевцювати. Кумі Єфросці одкладав роботу на остаток⁶, бо она близка приятелька і сусідка, то му выбачыт. Пришла до него пізно вечером в суботу, як вертава з прятаня церкви, а він лем холявки мав натягнены на копыта, позшивани з бранзолями⁷ і повідат: „Кумцьо, придте рано, як будете іти з Пасками до свьачиня, то одразу черевікы вдіете на ноги, я додня вшитко скінчу, навет підошвы висмарую і зап'яткы высмолюю, аж будут ся блищати⁸. Але Ілько з часом ся прерахував, хоц зыгарок на ланцушку мав, як ніхто в селі, але на него не смотрів, бо ся спішыв з роботом.

Додня на Великден, як зачало свитати, а люде почали виходити з хыж до церкви, заходит Єфроска до шевця боса з кошыком до свьачиня, а Ілько повідат: „Кумцьо! Ідте до церкви, я іщым до ваших черевіків мам прибити зап'яткы і їх смолем выглянцувати, жебы ся блищали⁸, а як задзвонят, засьпівають "Христос Воскрес" і процесія буде виходити з церкви, я вам подам нови лякеркы і си їх обуєте.

Єфроска пішла до церкви босо, кусьцьок⁹ засмучена. Было іщы дост темняво, але юж ся зачало розвидняти¹⁰. Постояла кусьцьок⁹ під дзвіницьом¹¹ і чекат, а Ілько з новыма черевіками не приходит. Пред самым розпочатом Воскресной Утрні, здоляла босо

піти до поклонив і цілуваня Плащенниці, а же люди было повно в церкви, як завше¹² на Великден, то ніхто не зауважыв ей босы ноги. Погодивше¹³ вшиткы, што были в церкви голосно заспівали "Христос Воскрес". Ппроцесія обышла три разы вколо церкви згідно зо сказувками зыгара. По закінчінню Воскресной Утрні, процесія вышла перед церкву, люде розставили паскы і кошыкы в формі підковы, егомосьць¹⁴ Василь Дяк почав свьятити принесены паскы, начинкы¹⁵ і вшитко, што было наскладане в великодных кошыках. Сонце показувало, помеже деревами першы проміня на свьаченину в гардых¹⁶ кошыках, вшиткы смотрилися, чії малюваны яйця сут найваднійши¹⁷ і ніхто не зауважыв, як Дзюба подав Єфросці черевікы, а она могла ся нима парадуваты¹⁸, аж як вертава зо свьаченином, но й придалися ей тіж в наступных днях Сьват і на іншы okazji; кермешы, весіля, кстины, музику, але все лем їх убувава на сами урочыстости, а до них ішва босо, жебы якнайдовше ей служыли, бо і дуже коштували, то не могли ся прутко здерты. Ногы ся здерали, але й одрастали, бо така е ріжниця межде живым і мертвым. Черевікы треба было лем направляты або купуваты новы, як ся подерли, бо не могли одроснути.

Онуфрій М'ята

Пояснення слів: 1- марно, 2 - найкраще, 3 - гоноровим, 4 - молодь, 5 - потупкували, 6 - на кінець, 7 — стала вкладка в черевиках, до якої прибивано підошвы, 8 - світити, 9 - трошки, 10 - починається день, 11 - притвор, 12 - як все, 13 - пізніше, 14 - священик, 15 - великодній пшеничний хліб з приправами, 16 - гарних, 17 - найкраще, 18 - гордитися.

Історичний календар

Січень, лютий, березень

14.01.1649 р. тріумфальний в'їзд Б. Хмельницького до Києва.

01.1918 р. Центральна Рада проголосила ІV Універсалом Незалежність України.

22.01.1919 р. dokonano об'єднання Західно-Української Народної Республіки - з Українською (Наддніпрянською) Народною Республікою (УНР). Тепер - це День

Соборності, відзначається як державне свято.

23.01.1667 р. Росія і Польща dokonali поділу України трактатом в Андрушеві (Білорусь), односторонньо зриваючи попередні домовленості з Україною.

27.01.1860 р. вийшов повний "Кобзар" Т. Шевченка.

28.01 - 03.02.1929 р. створено ОУН.

8.02.1923 р. московський монах Смарагд вбив українського митрополита Православної Церкви в Польщі, Юрія Ярошевського.

9.02.1963 р. прибув з заслання із Росії до Ватикану патріарх УГКЦ кардинал Йосип Сліпий.

15.02.1945 р. беручи до уваги масові звернення громадських організацій і людей з Лемківщини, Холмщини і Підляшшя, М. Хрущов зробив заяву про приєднання Закерзоння до УССР.

5.03.1950 р. загинув в бою з московськими більшовиками Головний Командир УПА генерал хорунжий Роман Шухевич - "Тарас Чупринка".

9.03.1814 р. народився, а 10.03.1861 р. помер Т. Шевченко.

14.03.1923 р. Рада Амбасадорів признала Західньо-Українські Землі Польщі, які, до речі, були вже окуповані польськими військами від 1919 року.

15.03.1939 р. Карпатська Україна проголосила Незалежність.

18.03.1921 р. Польща і Советська Росія підписали Ризький Трактат про поділ України і Білорусі, зриваючи попередні договори з Україною (УНР).

30.03.1990 р. повернення до Львова патріарха УГКЦ, кардинала М. І. Любачівського.

Пам'ятаймо, що в 2003 році минуло:

1140 років від початку місії св.св. Кирила і Методія, просвітителів слов'янських.

320 - від так званої вікторії віденської - перемоги над турками 1683 року, в якій брало участь понад три тисячі українських козаків.

310 - від заборони патріархом московським Андріяном ввозити до Росії українські православні книги.

70 - від великого голодомору в Україні, загинуло біля 10 мільйонів осіб.

50 - від повстань українських політв'язнів в лагерах ССРСР.

Степан Семенюк

Згадаймо їх

Десять років тому помер **Ярослав Полянський** (15.08.1930 - 15.03.1994), великий музикознавець і визначний хормайстер, керівник і диригент хорів: УСКТв Оседку (1956-61); "Думка" (1960-74); "Журавлі" (1972-82); "Молодіжний" при церкві оо. Василян у Варшаві (1977-94); "Тисячоліття" (1987-94). В його доробку понад 200 музичних обробок хорових творів, зокрема народних пісень з Лемківщини. Як фольклорист записав і опрацював біля 500 лемківських пісень, з яких біля 100 друкувало "Наше слово". Його збірка пісень чекає на книжкове видання. Був активним членом ОЛ і брав участь в його з'їздах, а також був делегатом на Всесвітній Конгрес СФЛ у Львові.

П'ять років тому помер **Михайло Ковальський** (13.11.1924-16.04.1999), колишній студент УВС в Криниці, примусовий робітник в Німеччині, один з організаторів УСКТ на виселенні, секретар Воевідського правління УСКТ в Зеленій Горі, голова Воевідського відділу ОУП в Гожові Влкл., засновник і організатор Міжнародної виставки українських писанок в Гожові, засновник і перший головний редактор квартальника "Ватра", делегат всіх з'їздів ОЛ і Всесвітніх Конгресів СФЛ у Львові.

Будучи штатним секретарем Воевідського правління УСКТ, написав 30.12.1956 р. перше письмо до чиновників найвищих органів влади у Польщі в справі повернення виселених акцією "Вісла" - українців - лемків в їх рідні сторони. Потому були дальші петиції, що вкінці стало причиною його ув'язнення 5.05.1962 р. на шість років.

Вічная Їм пам'ять !

Редакція

ГУ Об'єднання лемків

Лемківська хроніка

8.11. 2003 р. В Зеленій Горі ОУП і ОЛ організували Треті "Дні лемківської культури", присвячені річниці голодомору в Україні.

16.11. В Гожові СЛ організувало XI Стрічу з лемківском культуром. Виступили: "Кичера" з Лігниць, "Серенча" з Горлиц, "Веретено" з Лосі, група театральна "Lemko-Tower" зо Щелсц Краєньских, Артур Ванян з Одеси (тепер з Гожова).

18.11. В Гожівській воевідській бібліотеці в часі семінару "Нова Мархія – провінція забута" доповідь "Переселенці з акції „Вісла” на Любуській землі" виголосив М. Пецух.

28.11. В музею Міжріччя з ініціативи лемківских активістів показано однодньову виставу "Nie podlega zapomnieniu", яка представляє страшний голод на Україні в 1932-1933 роках.

4.12. В Новим Саді (Сербія і Черногора) в греко-католицькій церкві о. Роман Мизь (парох) одправив Панахиду

за жертви Голодомору в Україні. На одправі бив присутній Руслан Демченко - амбасадор України з Белграду. Потому в домівці Союзу русинів і українців Сербії і Черногори зорганізувано вечер, присвячений Голодомору. Тематичну доповідь одчитували др Янко Сабодош і др Янко Рамач. Численна публіка оглянула фільм про Голодомор.

20-21.12. В Варшаві засідала ГР ОУП. Обговорювано фінансови справи і підготовку до п'ятого з'їзду організації. В засіданю брав участ Ш. Гладик – голова ОЛ.

27.12. Трагічно помер Михал Сандович, голова фундації "Рутеніка" і з-к голови СЛ. Похоронено його на цвинтарі в Ждині.

1.01.2004 р. Помер український вчений, карпатознавець Олекса Мишанич, народжений 1.04.1933 р. на Закарпатю, член НАН України.

5.01.2004 р. В Висові помер Теодор Жовнірчик, народжений 1.03.1920 р. в Ріпках, в'язен Явожна (10.06.1947 – 30.08.1948), який не дочекався жадной рекомпенсати за певинне в'язнення і працю в копальні, а також за примусови роботи в Німеччині.

■ Переможці фестивалю „Ружова заградка”

5.01. В Криницьі похоронено передчасно померлу Ларису Шост, україністку, викладача Університету, дочку довголітнього суспільного діяча Лемківщини (теперішнього голови Товариского суду ОЛ).

10.01. В різних місцевостях в Польщі одбивалися "Маланки": Перемишль, Тшебятів, Громадка. Але, правдоподібно, найбільше їх зорганізувано 17 січня: Перемишль (для дорослих), Ольштин, Щельце Красньске, Гожів, Гданьск, Краків, Вапенне. (А бив то ден перед другом нашом Велиюм, в котрим давно люде постили так само, як в Велию перед Різдовом. Може, краще било би зробити так, як в Вроцлаві – 16-го січня?)

13.01. В Варшаві помер Микола Сівицький, активний український діяч, автор: тригоного виданя "Dzieje konfliktów polsko-ukraińskich" (1992), "Записки сірого волиняка" (1996), "Парадокси доби" (2000).

16.01. В Вроцлаві організувано міжнародню стрічу з Кутьом. ОЛ представляла М. Посипанко.

17.01. В Лосі зорганізувано святочне спітканя представників греко-католицьких парафій Криницького деканату і духовенства з митрополитом Перемиско-Варшавским Іваном Мартиняком. По Богослужиню в церкві, яке очолив Владика продовжено стрічу в будинку школи при куті і виступах "Веретена" під керівництвом Юлії Дошни та "Лемківського перстеніка", який представив "Вертеп", підготовлений вчительком В. Черненко.

19.01. В часі Богоявлення посвячено воду на ріках і річках Підкарпаття та Надсяння. В

■ Йордан у Мхаві.

Перемишлі освячення возглавляв греко-кат. митрополит І. Мартиняк, в Сяноку - православний архиспископ Адам, в Мхаві коло Балигроду, перший раз

од вигнання - о. др М. Михайлишин, в Лосі - о.П.Павлице, в Панкній - о. Г. Назар (греко-кат. отці).

20.01. В Варшаві було засіданя сеймовой Комісії національних меншин і етнічних груп, в яким брав участ Штефан Гладик. Дискутувано о проблемах самодіяльних художних ансамблів народних меншин. Вказано на брак бази для систематичного веденя репетиції, вчителів фахівців, строїв, інструментів та фондів. В Міністерстві культури Ш. Гладик розмавляв в справі дофінансування заплануваних дотацій для ОЛ в 2004 р. на видавництва і культурно-освітні дії організації.

Запрошуємо взяти участь у

VII МІЖНАРОДНОМУ ХУДОЖНЬОМУ КОНКУРСІ ДЛЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ "КРАСА БЕСКИДІВ І БЕСЦАД".

Мета конкурсу — налагодження контактів і співпраці між регіонами Польщі, а також з закордонними осередками образотворчого мистецтва.

Сподіваємося, що цей конкурс стане нагодою для поширення інформації про туристичні можливості та чудові красоти наших теренів згідно з ідеєю "Європа Regionів", яка закликає творити й відтворювати культурні надбання "малих батьківщин".

Умови участі:

1. Вік учасників: 6-19 років.
2. Техніка: живопис, графіка, рисунок, тканина.
3. Формат робіт: довільний.
4. Опис роботи на звороті друківаними літерами: назва роботи, прізвище та ім'я автора, вік, адреса і тел. школи, студії, дому культури і т.д., прізвище та ім'я вчителя.
5. Термін надсилання робіт: до 20 червня 2004 р. за адресою:

MŁODZIEŻOWY DOM KULTURY
38-300 GORLICE, ul. Rynek 11
tel/fax (018) 353-58-91
e-mail: mdk@gorlice.net.pl
POLSKA

Любомир Гузар і в супроводі владик: В. Ющак, М. Гринчишина (Франція), С. Мудрого і Ю. Воронецького (Україна) та священників деканату відправлено Архирейську Службу Божу в присутності великої кількості вірних, котрих лігницька церква не могла помістити.

6-7.03. В Тиличу обрадувала Президія СФУЛО. Схвалено план засідань Президії і роботи Секретаріату.

■ Хор „Ірмос” під час екуменічної зустрічі в костелі св. Боболі в Горлицях. (пш)

31.01 - 1.02. Ш. Гладик і В. Шлянта (голова і з-к голови ОЛ) спіткалися з представниками гуртків ОЛ на виселеню. Обговорили пляни діяльності гуртів: Вроцлав, Лігниця, Любін, Пшемків, Болеславец, Любін, Зелена Гора, Гожів, Глогів. В Лігници і Студзьонках брали участь в зборах гуртків, а в Заменніцах спіткалися з людьми при церкві.

1.02. На запрошення ординарія Вроцлавско-Гданської Єпархії владика Володимира Ющак патріарх Греко-Католицької Церкви кардинал Любомир Гузар відвідав парафії в Шпротаві, Пшемкові, Заменніцах.

2.02. Ш. Гладик голова ОЛ і Адам В'євюрка голова гуртка ОЛ в Лігници провели розмову в Міністерстві адміністрації в справах співпраці ОЛ з Тереновима самоуправами. В Міністерстві рійництва Ш. Гладик представив труднощі в стараннях о звернення забраного майна внаслідок акції „Вісла”.

14.02. В Ропиці Рускій (урядово названу Гурном) о. декан І. Піпка і місцевий парох о. Г. Назар організували перегляд вертепів і колядничих груп.

14.02. В Горлицях обрадувала Головна управа ОЛ обговорено ряд проблем, а найважливішом є "бездомність" організації, бо будинок дотихчасової домівки ГУ ОЛ (11 м²) кушила приватна особа.

14.02. В Щельцях Красньских проходив "II Вечер з лемківском культуром", організований Товариством любителів лемківської культури. Виступили: молодіжна група театральна „Lemko-Tower” зо Щелец, група колядників з Лугів, "Черемха" з Валча, „Катерина” з Бартошиц та „Черемшина” з Черемхи на Північному Підляшші. Велике захоплення викликала молодіжна „Катерина”, яка з темпераментом співала пісні з Лемківщини та загальноукраїнськи. Зірком Вечера була фолькова „Черемшина”, яка впровадила публику в радісній настрій. В перерві можна було пригоститися пирогами, грибовом зупом і смачним хлібом. Після концерту, початково при звуках "Черемшини", а потім при українській механічній музиці проходила танцювальна забава.

19.02. В Гожові була зустріч з о. Артуром Грабаном, православним парохом, і презентація книжки "Z lemkowskiej skrzyni. Opowieści z Lugów i okolic", в якій діти записали спогади лемків трьох поколінь.

21.02. Лігницьку греко-католицьку парафію відвідав зверхник УГКЦ - Патрсярх Кардинал

П О Д Я К А

Пожертви на фонд квартильника "ВАТРА"
о. др Мирон Михайлишин - 100,-

Сердечно дякуємо. Спаси Боже!
Бажаючим допомогти нам, подаємо наш
банковий рахунок:
ВРН O/Gorlice
43-10600076-0000-3200-0011-9532
(wpłata na kwartalnik "Watra")

Редакція "Ватри" Головна управа ОЛ

"Newsweek" (11/2004) зробив рейтинг
найкращих шкіл в Польщі. На престижнім
місці заблещнув Колектив Загальноосвітніх
Шкіл нр.2 ім. Маркіяна Шашкевича в
Перемишлі, який отримав 79 пунктів на 100
можливих в категорії шкіл менших.

Лем так дале!

- на обкладинці: *Марія Мончак-Келечева*
(фото *Збігнев Новак*)
- тексти барвистих сторінок: *В. Черненко,*
П. Шафран, Е. Гойсак;
- фотографії *Е. Гойсака та інших*

ЗМІСТ:

Мої писанки - Воскресіння Христа

<i>ОЛ по В. З'їзді - П.Шафран</i>	3
<i>Цього забути не можемо - Євген Бочньович</i> ..	4
<i>... або Доля церков в Польщі по 1944 році -</i>	
<i>Степан Семенюк</i>	5
<i>Виставка-концерт «Зустріч з Лемківщиною» -</i>	
<i>Євген Ладна</i>	6
<i>Зв'язки Надсяння з Бойківщиною та</i>	
<i>Лемківщиною - Іван Павлик</i>	8
<i>Івану Бископу співали сотне Многая літа!</i>	0

Класика лемківської краси - Аня *190 рр. з дня нар. Тараса Шевченка* *Символіка лемківської писанки*

<i>Дві війни я пережила - М. Тима</i>	15
<i>Презераме стари фотографії</i>	16
<i>Бесіда русинів Лемківщини. Швець-газда -</i>	
<i>Онуфрій М'ята</i>	18
<i>Історичний календар</i>	18
<i>Згадаймо їх - Степан Семенюк</i>	19
<i>Лемківська хроніка - П.Шафран</i>	20

- Лого ОЛ: *Олександр Маслей;*
- На останній сторінці:
Церква св. Димитрія в Лелюхові

"Ватру" можна передплатити

Ціна одного примірника 3,- зл. + 1,70 зл. поштової оплати.
Річна передплата 12,- зл. + 7,- зл. (кошти пересилки) = 19,- зл. Якщо Ви
передплатуєте більше 3-х примірників, кошти висилки редакція бере на себе. Від
пересилки одної "Ватри" у європейські держави постова оплата - 3,- зл.+ 3,- зл.
ціна = 6,- зл. (пріоритетна = 7,10 зл.).

Передплату замовляти за адресою Редакції

Вплати просимо пересилати на банківський рахунок:

Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków
ВРН O/Gorlice: Nr konta 10601510-20000119532

"Ватра" весна 2004 2(45)

Pismo dotowane przez
Ministerstwo Kultury

Видає

Zarząd Główny ZJEDNOCZENIA ŁEMKÓW w Polsce
Bielanka 41, 38-311 Szymbark, tel. (0-18) 351 30 36

Редагує колегія

Петро ШАФРАН головний редактор ■ дизайн Еміль ГОЙСАК e-mail: miloxiii@o2.pl

■ Вікторія ЧЕРНЕНКО дитяча сторінка та коректа e-mail: vicach13@poczta.onet.pl ■

■ молодіжна сторінка Григорій РОТКО ■

Технічне оформлення FNU „LEBO”, ul. Legionów 3, 38-300 Gorlice, tel. (0-18) 3537877
■■■

Adres Redakcji

Hańczowa 8, 38-316 Wysowa, tel. (018) 353 21 45 e-mail: szafranpiotr@pocz-

ta.onet.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów. Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z jej poglądami.

ten dekret, nie było przejmowane z mocy samych jego przepisów tzn. nie przechodziło z mocy prawa na własność państwa, jak to często można było spotkać w powtarzanych błędnych wypowiedziach. Dekret ten był deklaratoryjny i jedynie dawał władzy powiatowej możliwości dokonania takiego przejęcia. Jednak owo dokonanie przejęcia własności nie mogło być dowolne a powinno spełniać inne wymogi wynikające z wówczas obowiązującego prawa jak np. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22. marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz.U. nr 36, poz. 341 z późn. zm.). Artykuł 75. tego rozporządzenia wymagał oznaczenia przedmiotu, którego dotyczy decyzja. Do przepisów dekretu wydano także przepisy wykonawcze, określające jak należy postępować i jak dokonywać przejęcia. Przejęcia mogła dokonywać *władza powiatowa*; decyzja o przejęciu nie mogła być decyzją np. Prezydium Gminy. Urzędowa decyzja miała zawierać osnowę i dokładnie opisywać nieruchomości gruntowe, które miały być przejęte. Takie orzeczenie o przejęciu odnoszące się do pojedynczej osoby powinno zawierać numery jej ksiąg wieczystych, numery parcel gruntowych wykazanych w tych księgach oraz powierzchnię i rodzaj użytków. Ponieważ było to wywłaszczenie a nie konfiskata za mienie tak utracone właścicielowi przysługiwało równoważne mienie w nowym miejscu osiedlenia. W praktyce orzeczenia wydawane przez Prezydium Powiatowych Rad Narodowych w latach 1950-56 dość często nie spełniają wymogów prawnych i dlatego mogą być kwestionowane prawnie, w tym także jako rażąco naruszające prawo obowiązujące w dacie wydawania tych decyzji. Stwierdzenie, że dana decyzja o przejęciu mienia rażąco naruszała prawo teraz może być dokonane na drodze administracyjnej – tamte wadliwe powiatowe decyzje o przejęciu mogą być obecnie decyzją wojewody uznawane za nieważne. Jeśli wniosek właściciela zostanie przez wojewodę uznany, a pozytywna decyzja wojewody uprawomocni się to stan prawny własności wróci (w zasadzie) do takiego, jaki był przed jej przejęciem. W zasadzie – bo po dokonaniu przejęcia mienia na własność państwa część tego mienia nadano na własność nowym indywidualnym właścicielom osobom fizycznym. Tym osobom tego co otrzymały nie można odebrać, aby zwrócić dawną własność prawowitemu właścicielowi; taki stan określany jest jako nieodwracalny skutek prawny dokonanego kiedyś przejęcia mienia. Tak jest mimo tego, że obecnie decyzja o przejęciu została uchylona jako wydana z rażąco naruszeniem prawa.

Innym sposobem utraty własności jest potraktowanie przez przeprowadzających po wysiedleniu postępo-

waniach scalieniowych opuszczonego mienia jako państwowego i - niezgodnie z prawem - włączenie (przejęcie) go do zasobów państwowych. W takich przypadkach we wniosku można kwestionować decyzję PPRN zatwierdzającą projekt scalenia, który naruszał przepisy o scaleniu w danej miejscowości w stosunku do własności danej osoby.

Bywa nawet tak, że nie wydano ani decyzji o przejęciu pozostałego mienia ani nie włączono go do zasobów skarbu państwa a jedynie traktuje się je jak przejęte.

Aby rozeznaczyć okoliczności utraty własności trzeba odnaleźć orzeczenie PPRN o przejęciu mienia w danej miejscowości, zapoznać się z jego poprawnością i sprawdzić czy dotyczy danego właściciela.

Nabycie praw spadkowych

Najprościej starania może podjąć sam właściciel, wpisany w dawnych księgach wieczystych, którego własność przejęto z naruszeniem prawa, a który za utraconą własność nie otrzymał żadnego mienia zamiennego albo otrzymał mienie nierównoważne. Jeśli właściciel nie żyje to jego dzieci najpierw muszą być uznane w postępowaniu sądowym za spadkobierców – aby miały prawo do starań. Z wnioskiem o stwierdzenie spadku występować należy do Sądu Rejonowego właściwego dla miejsca stałego zamieszkania właściciela. Wzór wniosku o stwierdzenie (nabycie) spadku znajduje się w Sądzie Rejonowym.

Dokumenty własności

Prawo posiadania nieruchomości jest odnotowane w księgach wieczystych prowadzonych przez Wydziały Ksiąg Wieczystych w Sądach Rejonowych. Jeśli właściciel lub spadkobiercy nie posiadają wypisów z KW to własne przekonanie wynikające z rodzinnego przekazu wymaga sprawdzenia zapisów w KW. Aby wykazać prawo własności danej osoby w stosunku do mienia w jakiejś miejscowości trzeba uzyskać wypis z takiego dokumentu. Takie wypisy wydają zwykle Wydziały Ksiąg Wieczystych SR. Księgi wieczyste mieszkańców wielu wsi Łemkowszczyzny zostały zamknięte, co oznacza, że nie są one dalej prowadzone i nie można w nich dokonywać kolejnych, dalszych zmian dotyczących danego gruntu. Jednak księgi te są nadal dokumentem potwierdzających poprzedni prawny stan własności. Zamknięte księgi są albo w archiwach tych sądów albo zostały przekazane do archiwów państwowych. Zamknięte w latach sześćdziesiątych księgi wieczyste dla

szeregu miejscowości w powiecie gorlickim od kilku lat są w Archiwum Państwowym w Rzeszowie – Oddział w Skołyszynie (38-242 Skołyszyn 249, woj. podkarpackie; tel. 0-13 4491 096, na trasie Gorlice - Jasło, za Bieczem). Na pisemny wniosek, ze znacznikiem opłaty skarbowej, można za odpłatnością uzyskać potwierdzone kserokopie - jednej lub tylu ile ktoś miał - ksiąg wieczystych wskazanej osoby, której własność położona była w danej miejscowości. W dawnej Galicji, tak w czasie zaboru austriackiego jak i w Polsce międzywojennej, księgi wieczyste nazywane były „lwh-ami” od oznaczenia „lwh” – liczba wykazu hipotecznego. W lwh-u są trzy części tzw. karty: karta A, B i C. Karta A zawiera numer lwh i numery parcel oraz ich przeznaczenie. Nie są w niej podane powierzchnie parcel (parcela gruntowa – w skrócie pgr – to także określenie dawne; obecnie jego odpowiednikiem jest działka). W karcie B wskazany jest właściciel lub współwłaściciele i ich udziały w częściach odniesionych do całości. Od momentu założenia danego lwh do czasu jej zamknięcia mogły być (i bywały) dokonywane wpisy o zmianach właścicieli danej nieruchomości, jak np. w wyniku sprzedaży czy darowizny. W złożonych przypadkach warto zwrócić uwagę jaka część ostatecznie przypada interesującej nas osobie. W karcie C wpisywane są obciążenia właściciela danej nieruchomości związane z nią. Jeden właściciel mógł mieć jedną, kilka lub kilkanaście „lwh” a w niej (nich) kilka, kilkadziesiąt lub nawet kilkakrotnie (znany jest przypadek ponad 200) parcel, w tym także bardzo małych.

W postępowaniach spadkowych przeprowadzanych obecnie w innych częściach Polski sądy nie zawsze o tym wiedzą i przedkładane potwierdzone przez Archiwum Państwowe kserokopie lwh bez rozumienia dokumentu traktują odmiennie niż wypisy ze współczesnych ksiąg wieczystych, mimo że wśród obecnych KW funkcjonują także czynne nadal lwh.

Za prowadzenie KW odpowiadają Sądy. Gdy wśród prowadzonych ksiąg brak jest któryś z nich to powinny być one odtworzone; utracenie i brak dokumentu nie może przenosić się na utratę prawa własności przez prawowitego właściciela. Dawnym właścicielom byłego powiatu Grybów na wnioski o wydanie wypisu z KW odpowiada się, że KW spłonęły w czasie wojny. Zwykle zainteresowani traktują taką odpowiedź jako przeszkodę nie do pokonania i rezygnują z dalszych starań. Mimo odpowiedzi o spłonięciu KW znane są przykłady otrzymania w tym powiecie po roku 1947. wypisów z KW! Ponadto należy wiedzieć, że księgi wieczyste nie są prowadzone w jednym egzemplarzu. Samo założenie KW poprzedzają pomiary geodezyjne w terenie na

miejscu działek, z których to pomiarów są zachowywane zarówno robocze jak i ostateczne dokumenty pomiarowe. Zatem jest możliwe i zasadne odtworzenie utraconych przez sąd KW, czego można się domagać od sądu.

KW to oficjalny dokument własności. W ostateczności potwierdzeniem własności może być zeznanie świadków, określające rodzaj, wielkość i położenie poszczególnych działek danego właściciela.

Dokumentacja geodezyjna

Dawne dokumenty własności nie określały powierzchni poszczególnych parcel gruntowych. Ta informacja znajduje się w Wydziale Ewidencji Gruntów Starostw Powiatowych. Dostęp do tamtych dawnych danych mają uprawnieni geodeci, którym można zlecić rozeznanie arealu dawnej własności – przed podjęciem decyzji o podjęciu starań o odzyskanie własności. Stan własności sprzed przejścia nazywany jest współcześnie „starym stanem posiadania” a dzisiejszy – „nowym stanem posiadania”. Ponadto zmianie uległo nazewnictwo – dawną nazwę: parcela gruntowa zastąpiono słowem: działka. Także oznaczenia dawnych *parcel gruntowych* uległy zmianie na obecne numery *działek* a i granice – stare i nowe – różnią się. Dlatego do kierowanego do wojewody wniosku dobrze jest dołączyć tzw. synchronizację starego i nowego stanu posiadania, z której ponadto wynika, która i o jakiej powierzchni część dawnej własności jest w zasobach skarbu państwa, a jaka stała się własnością nowych prywatnych właścicieli. Geodeta także wykonuje tzw. mapki tj. wyrisy z map ewidencyjnych gruntów z zaznaczeniem na nich granic i oznaczeń starego i nowego stanu posiadania. Mapki te pozwalają określić położenie w terenie poszczególnych działek.

Wniosek o uznanie za nieważną decyzji o przejęciu mienia

Choć zebranie dokumentów geodezyjno-ewidencyjnych nie jest obowiązkiem wnioskodawcy, to ich załączenie do poprawnie sformułowanego wniosku, kierowanego do wojewody właściwego do położenia mienia, znacząco ułatwi i przyspieszy wydanie decyzji. Urząd Wojewódzki ze swej strony sprawdzi czy, gdzie i ile nieruchomości na ZZ otrzymał właściciel wywłaszczony na Łemkowszczyźnie. Wniosek ma dotyczyć tej decyzji o przejęciu, w której wymieniono osobę dawnego właściciela, i którą to decyzją pozbawiono go wła-

sności. Jeśli jest to orzeczenie Powiatowej Rady Narodowej o przejęciu mienia w danej miejscowości to wniosek ma wskazywać rażące naruszenia prawa popełnione przy orzekaniu o przejmowaniu własności. Po zgromadzeniu przez Urząd Wojewódzki kompletu dokumentów potrzebnych do wydania decyzji wnioskodawca zostaje powiadomiony o możliwości zapoznania się ze zgromadzonym materiałem dowodowym, po zapoznaniu się z którym może on wnieść własne uwagi, wyjaśnienia i uzupełnienia.

Jeśli utracone mienie przejęto na własność państwa wskutek postępowania scaleniowego, w którym wymieniona jest osoba lub jego działki gruntowe, to po stwierdzeniu naruszeń prawa podczas przeprowadzania tego postępowania należy kwestionować protokół PPRN zatwierdzający projekt takiego scalenia.

Odwołania od niekorzystnych decyzji

Decyzje administracyjne mogą być wydawane w dwu instancjach. Pierwszą z nich jest Urząd Wojewódzki. Jeśli jego decyzja jest pozytywna a nikt z powiadomionych o niej (decyzja jest rozsyłana za potwierdzeniem odbioru) m.in. wszyscy spadkobiercy, Lasy Państwowe nie złoży od niej odwołania to po uprawomocnieniu się decyzji, liczonym od daty ostatniego doręczenia, decyzja jest prawomocna. Jeśli jednak otrzymana decyzja jest niekorzystna dla wnioskodawcy to on ma 14 dni na złożenie za pośrednictwem wojewody odwołania do Ministra Rolnictwa. Na wydanie decyzji odwoławczej minister ma jeden miesiąc czasu, ale znany jest przykład, w którym ten miesiąc przedłużył się do sześciu lat! Po przewidzianym prawem okresie należy wystąpić do ministra z ponagleniem.

Kolejna forma skłonicenia ministerialnych urzędników do wydania decyzji to zażalenie do ministra na bezczynność jego pracowników (ten krok jest wymagany przez NSA, aby móc skorzystać z następnego). Jeśli i to nie odniesie skutku można wystąpić do wojewódzkiego Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie ze skargą na bezczynność ministra; skargę należy złożyć w dwóch egzemplarzach, wnieść opłatę oraz dołączyć kopię zażalenia do ministra na podległych mu pracowników. NSA skłoni ministra do wydania decyzji. Decyzja ministra także może być pozytywna lub negatywna; może ona uznać argumenty zawarte w odwołaniu i zmienić na korzystną decyzję wojewody albo podtrzymać niekorzystną decyzję administracyjną pierwszej instancji. Również w tym wypadku jest możliwość złożenia do NSA skargi na niekorzystną decyzję ministra.

Wydanie mienia Wydzielenie działek, założenie KW

Pozytywna decyzja unieważniająca decyzję z lat pięćdziesiątych o przejęciu mienia stwarza możliwości wystąpienia do władającego w imieniu skarbu państwa mieniem lub jego częścią o wydanie mienia. Dotychczas było to przedsięwzięcie: LASY PAŃSTWOWE. W celu realizacji kolejnych kroków należy uzyskać zgodę nadleśniczego na wejście w teren geodety i wydzielenie tożsamyh działek. Zgodnie ze stanowiskiem Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych takiej zgody dotychczas udzielano choć znany jest przypadek odmowy takiej zgody, z uzasadnieniem iż jest to krok przedwczesny.

Korzystniej jest, gdy owe działki przylegają do granicy rolno-leśnej albo do drogi a nie znajdują się w środku dużego kompleksu leśnego. Po wyznaczeniu granic dawnej działki geodeta dokonuje podziału obecnej działki „państwowej” i nadaje działkom po podziale – pomniejszonej i odłączonej - nowe oznaczenia (numery ewidencyjne) oraz wykonuje nowe mapki. Te prace wraz z oryginałem prawomocnej decyzji wojewody (ministra) umożliwiają wystąpienie do Wydziału Ksiąg Wieczystych o założenie księgi wieczystej na odzyskaną nieruchomości i wpisanie wnioskodawcy jako jej właściciela albo kilku współwłaścicieli, jeśli tacy są. Jeśli nieruchomości jest na tyle małej wartości, że jej podział na drobne cząstki jest nieuzasadniony to możliwe jest zrzeczenie się spadkobierców swych udziałów na rzecz np. osoby, która prowadziła starania i doprowadziła do pomyślnego ich zakończenia. W przypadkach braku roztropności licznych już dziś grup spadkobierców dawnych gospodarstw dziadków może dochodzić do rezygnacji z podejmowania starań i w taki sposób rodzinnej ziemi nie odzyska nikt.

Po założeniu KW Sąd z urzędu przesyła do biura ewidencji gruntów informacje o nowym właścicielu nowo wydzielonej działki.

Tak można odzyskiwać mienie, które było dotąd w zasobach skarbu państwa. Przejęte w różny sposób na rzecz państwa mienie mogło być jednak np. nadawane innym, nowym właścicielom (osobom fizycznym). Tej części dawnej własności nie można odzyskać odbierając ją obecnemu właścicielowi ale można domagać się od wojewody, reprezentującego skarb państwa, mienia zamiennego lub ekwiwalentu za owo rozdysponowane mienie.

W wypadkach potrzeby na miarę skromnych możliwości służymy swym doświadczeniem, radą i pomocą (0 506 352 446).

Wacław Szlanta

BAKS

HURTOWNIA MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH
Gorlice, ul. Kościuski 48 tel/fax: 018 352-75-85

Oferuje w ciągłej sprzedaży materiały budowlane w tym m.in...

Zalety dachówki FLORA:

- Ultranowoczesna technologia, ocynkowana ognioowo,
- najnowszej generacji powłoki ochronne,
- dwie szerokości budowlane, przycinana na żądany wymiar,
- wysokie przełoczenia - zwiększające sztywność,
- dwa rowki kapilarnie - doskonale odprowadzają wodę,
- efektywna kolorystyka,
- kompleksowe akcesoria ...

Dachówkę blaszaną FLORA
- najnowszą propozycję
huty Florian

FLORA
DACHÓWKA BLASZANA

FLORIAN

BLACHY DACHOWE I ELEWACYJNE
STOLARKA BUDOWLANA
MATERIAŁY IZOLACYJNE
CHEMIA BUDOWLANA
TYNKI ELEWACYJNE
PŁYTY GIPSOWE

Najwyższa jakość
materiałów
fachowa obsługa
dogodny dojazd

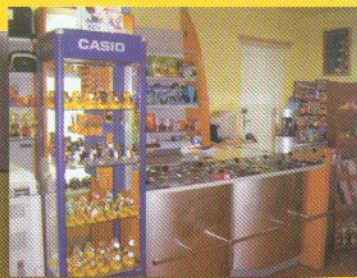
HURTOWNIA MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH
Gorlice, ul. Kościuski 48 tel/fax: 018 352-75-85

BAKS

ZAPRASZAMY: Pon.-Pt. od 8 do 17 sob. od 8 do 13

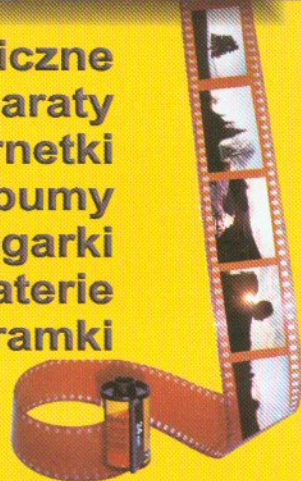
LGS

SP. Z O.O.

poleca

usługi fotograficzne
aparaty
lornetki
albumy
zegarki
baterie
ramki

KOMIS - AKCESORIA GSM
NAJTAŃSZE KSERO W GORLICACH

Gorlice ul. Piekarska 4

poniedziałek - piątek 8.00 - 18.00
sobota 9.00 - 14.00

МІСЦЕ НА ТВОЮ РЕКЛАМУ

SURMEX®

FARBY LAKIERY

IMPREGNATY DO DREWNA
TYNKI AKRYLOWE I SILIKATOWE
ŻYWICE PODŁOGOWE
FARBY SPECJALNE

AKCESORIA

MALARSKIE

Materiały

DEKORACYJNE

CENTRUM KOLORÓW

zolpan

NOBILES
od 1897

levis

38-300 Gorlice, ul. Sienkiewicza 42
tel. 0 691 827 764, 0 602 769 235

38-300 Gorlice
ul. Legionów 12
tel. (018) 353-77-29

Zapraszamy na udane zakupy

Adam i Sowa
Odzież Damską, Męską, Dziecięcą Bielizna, Tka

Фото: Семен Барна

